

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság
ítélete**

Az ügy száma: Pfv.VI.21.156/2024/5.

A tanács tagjai: Dr. Döme Attila a tanács elnöke
Dr. Madarász Anna előadó bíró
Dr. Farkas Antónia bíró
Dr. Simonné dr. Gombos Katalin bíró
Dr. Tibold Ágnes bíró

A felperes: felperes neve

A felperes képviselője: Francsics és Társai Ügyvédi Iroda (ügyintéző: Dr. Francsics Imre ügyvéd)

Az alperes: alperes neve

Az alperes képviselője: Gulyás & Szabó Ügyvédi Iroda (ügyintéző: Dr. Gulyás Balázs ügyvéd)

A per tárgya: vételár megfizetése

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél: felperes

A másodfokú bíróság neve és a jogerős határozat száma: Szombathelyi Törvényszék 12.Pf.20.034/2024/5.

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma: Körmendi Járásbíróság 3.P.20.222/2020/109.

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezi, és az elsőfokú bíróság ítéletét a per főtárgyát illetően helybenhagyja, a perköltség viselésére vonatkozó rendelkezését megváltoztatja, a felperest mentesíti az alperes javára megítélt elsőfokú perköltség megfizetése alól, és az alperes által felperes részére fizetendő elsőfokú eljárási költség összegét 1.972.160 (egymillió-kilencszázhetvenkétezer-százhatvan) forintra felemeli.

Kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 291.783 (kétszázkilencvenegyezer-hétszáznyolcvanhárom) forint fellebbezési és 1.210.783 (egymillió-kétszáz tízezer-hétszáznyolcvanhárom) forint felülvizsgálati eljárási költséget.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

[1] A felek között 2017 júliusában gépjármű adásvételi szerződés jött létre a ... forgalmi rendszámú BMW 320 xd típusú gépjárműre (a továbbiakban: BMW) 10.990.000 forint vételár mellett. A felek a gépkocsi vételárába beszámították a Gy I-né tulajdonában lévő Jeep Grand Cherokee típusú használt személygépkocsit (a továbbiakban: Jeep) 1.800.000 forint értékben.

[2] Az alperes a gépkocsit birtokba vette, és jelenleg is birtokában tartja.

[3] Mivel a felperes nyilvántartásában a vételár befizetésének nem volt nyoma, a felperes az alperessel szemben fizetési meghagyás kibocsátását kérte 10.990.000 forint és járulékai erejéig.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

[4] A felperes keresetében 9.190.000 forint tőke, ennek 2019. augusztus 1. napjától a kifizetés napjáig a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű kamata megfizetésére kérte kötelezni az alperest.

[5] A követelés tőkeösszegét az alperes által hivatkozott használt gépkocsi beszámításából eredő összeggel csökkentve határozta meg. Keresetében arra hivatkozott, hogy a felek közötti szerződést 2019. július 10-én foglalták írásba, ezen a napon kelt gépjármű átadási jegyzőkönyv szerint az alperes a gépjárművet át is vette, a felperes pedig kiadta a tulajdonjog bejegyzéséhez szükséges nyilatkozatot. A blanketta szerződés a vételár megfizetésének módját és határidejét nem rögzítette egyértelműen, viszont a felperes 2019. július 23-án az általa keresetéhez csatolt VSIK19000379 sorszámú számlát kiállította, ami a fizetés módjaként banki átutalást, határidejeként pedig 2019. július 31. napját jelölte meg. A felperes szerint az alperes a fizetési kötelezettségének nem tett eleget. A fizetési meghagyásos eljárás során az alperes ellentmondása nyomán ellenőrizte nyilvántartásait, amelyekből megállapította, hogy a Jeep-et 1.800.000 forint értékben valóban beszámították a BMW árába, erre figyelemmel szállította le a keresetét.

[6] Az alperesi védekezésre, amely a szerződés keletkezésére tett felperesi előadást vitatta, kifejtette, hogy nem a szerződés létrejötte vitás a felek között, így annak keletkezési időpontja irreleváns, de hivatkozott arra, hogy készpénzforgalmat bemutató dokumentációja szerint az érvényesített vételár-különbözet 2019. július 5-e és 10-e között nem folyt be a felpereshez.

[7] Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte vitatva annak jogalapját és összecszerűségét.

[8] Előadta, hogy az adásvételi szerződés 2019. július 5-én jött létre, mert július 10-én külföldön tartózkodott. Állította, hogy a szerződés 2.1-es pontja értelmében a vételárat készpénzben megfizette, a szerződés 2.4. pontja pedig azt tartalmazta, hogy a gépjármű tulajdonjoga csak a teljes vételár megfizetését követően száll át a vevőre. Csatolta továbbá a szerződéshez kapcsolódó „közös nyilatkozat jármű tulajdonjogában bekövetkezett változás bejelentése céljából” megnevezésű iratot, amely álláspontja szerint az adásvételi szerződés 2.4. pontjára figyelemmel nem jött volna létre, ha a teljes vételár nincs kifizetve. A gépjármű forgalmi engedélye a birtokában van, és ezzel azt kívánta alátámasztani, hogy a teljes vételár kifizetése megtörtént, figyelemmel az adásvételi szerződés 3.1. és 3.2. pontjára, amelyek szerint az eladó csak a teljes vételár megfizetését követően adja birtokba a gépjárművet, és adja át ezzel egyidejűleg a forgalmi engedélyt és a törzskönyvet.

Az első- és másodfokú ítélet

[9] Az elsőfokú bíróság kötelezte az alperest, hogy az ítélet jogerőre emelkedésétől számított kilencven napos határidőn belül fizessen meg a felperesnek adásvételi szerződésből származó követelés címén 9.190.000 forintot, ezen összeg után 2019. augusztus 1. napjától a kifizetés napjáig a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű késedelmi kamatot.

[10] Idézte a felek jogviszonyára alkalmazandó, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 6:137., 6:138. §-át, 6:215. § (1), 6:48. § (1), (2), (3), (4) bekezdését.

[11] A rendelkezésre álló adatokból (alperesi nyilatkozat, tanúvallomások) azt kétséget kizáróan megállapította, hogy a peres felek között adásvételi szerződés jött létre a perben megjelölt BMW-re egy Jeep beszámításával. Ingó adásvétele esetében a szerződés érvényes létrejöttéhez nem szükséges az írásba foglalás. Ettől függetlenül a felek két formailag azonos blanketta szerződést csatoltak az adásvétel létrejöttének alátámasztása végett, de különböző dátummal. A perben kirendelt igazságügyi írásszakértő véleménye alapján az elsőfokú bíróság azt állapította meg, hogy a 2019. július 5. napján kelt adásvételi szerződésen szereplő személyek neve feletti aláírások nem az ott megnevezett személyek kezétől származnak, így többek között az alperes neve mellett szereplő aláírás sem az alperestől származik. Ugyanakkor a szerződés létrejöttét a felek maguk sem vitatták.

[12] A peres felek között az sem volt vitás, hogy a gépjármű és az ahhoz kapcsolódó okmányok tényleges átadása megtörtént, az alperes a gépjárművet ténylegesen birtokba is vette. Vitás az volt, hogy az alperes az adásvételi szerződésben foglalt fizetési kötelezettségének maradéktalanul eleget tett-e vagy sem. A felperes állítása az volt, hogy a Jeep beszámításából eredő 1.800.000 forinton túl hozzá a vételár nem folyt be. Ezt a 2019. június 5. és július 5. napja közötti pénztárkönyve másolatának csatolásával, a felperes munkatársainak belső e-mail-váltásával, V A, B E és D L tanúvallomásával kívánta alátámasztani. Az alperes ezzel szemben arra hivatkozott, hogy a teljes vételárat megfizette, amit T Z (a továbbiakban: üzletkötő) és Gy Z (a továbbiakban: az alperes élettársa) tanúvallomásával, az adásvételi szerződéssel, közös nyilatkozat jármű tulajdonában bekövetkezett változás bejelentése céljából, illetve a „Különbözeti ÁFA-s autóhoz részbefizetés” megnevezésű iratokkal kívánt igazolni.

[13] Az elsőfokú bíróság a bizonyítási eszközöket a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 263., 265. és 279. §-a szerint értékelve arra következtetésre jutott, hogy az alperes nem bizonyította megfelelően azt a körülményt, hogy a személygépkocsi vételárából fennmaradó 9.190.000 forintot a felperes által kiállított számlán szereplő határidőben, vagy azt követően megfizette volna. Az alperes élettársa úgy nyilatkozott, hogy 2019. június 5-én megjelentek a vételár-különbözet kifizetése végett, a pénztárhoz mentek az üzletkötő kíséretében, ahol az alperes a készpénzbefizetést teljesítette, bár ő maga a teljes vételár-különbözet kifizetését nem várta meg. Az üzletkötő tanúként úgy nyilatkozott, hogy a pénz átadásánál nem szokott jelen lenni, csak megmutatja, hogy hol van a pénztár, de nem megy oda az ablakhoz. A pénz átadását a konkrét esetben sem látta. Az alperes és élettársa egybehangzóan úgy nyilatkoztak, hogy a készpénz pénztárba történő befizetését követően a pénztárostól átvételi elismervényt vagy bevételi pénztárbizonylatot nem kaptak a befizetés igazolására. Az üzletkötő egy előkészített iratot adott át nekik, ami a felperes részéről már alá volt írva, és ami a „Különbözeti ÁFA-s autóhoz részbefizetés” nevet viselte. Ezt az alperes – előadása szerint – ő maga aláírta. Az üzletkötő ezzel ellentétesen úgy

nyilatkozott, hogy a készpénzes befizetést követően a pénztár részéről befizetési bizonylatot állítanak ki, az alperes által hivatkozott „Különbözeti ÁFA-s autóhoz részbefizetés” megnevezésű iratot nem ő írta alá, és arra sem emlékezett, hogy az alperes ilyet aláírt volna. Az írásszakértői vélemény alapján az elsőfokú bíróság azt is megállapította, hogy „Különbözeti ÁFA-s autóhoz részbefizetés” megnevezésű iraton az alperes neve felett szereplő aláírás – az alperesi előadással szemben – nem az alperestől származik. V A (a felperes munkatársa, akkori pénztárosa) tanúvallomása az alperes készpénzbefizetésre vonatkozó előadását nem tudta megerősíteni annak ellenére, hogy az alperes különlegességgként arra hivatkozott, hogy 100 db 2.000 forintost kötegelve használt fel a különbözet befizetése során. A felperesnél a bizonylati rend megkövetelte, hogy készpénzes befizetés esetén a pénztáros bevételi pénztárbizonylatot készítsen, amit ő maga és az ügyfél is aláír. Ezt követően a bizonylat egy példánya az ügyfélhez kerül a számlával együtt, amelyre a pénztáros „Fizetve” jelzést tesz. A „Különbözeti ÁFA-s autóhoz részbefizetés” megnevezésű iratot nem készpénz különbözet befizetése során használják fel, hanem abban az esetben, amikor a leendő vevő részéről előleg befizetése történik, ennek az összegét tüntetik fel. Az adott ügyben az alperes nem fizetett be előleget, hanem egy másik gépkocsit kívánt beszámíttatni. Előleg befizetése során is keletkezik bevételi pénztárbizonylat ugyanúgy, mint a vételár-különbözet befizetése esetén. Túl azon, hogy nem az alperes írta alá, ez az irat sem alkalmas annak igazolására, hogy az alperes a vételár-különbözetet befizette.

[14] Az írásszakértői vélemény szerint a 2019. július 5. napjára dátumozott adásvételi szerződésen, illetve a közös nyilatkozat jármű tulajdonjogában bekövetkezett változás bejelentése céljából megnevezésű iraton az ott feltüntetett személyek mellett lévő aláírások – ideértve az alperest is – nem az ott megnevezett személyektől származnak. Ezek az iratok nem tekinthetők a Pp. 325. §-ában meghatározott teljes bizonyító erejű magánokiratnak, nem igazolják hitelt érdemlően azt a körülményt, hogy az alperes a vételár-különbözetet megfizette volna.

[15] Hivatkozott az alperes arra is, hogy a gépkocsit a teljes vételár-kifizetéséig nem tudta volna birtokba venni, és nem kapta volna meg a gépkocsihoz kapcsolódó iratokat sem. Ezt a nyilatkozatot alátámasztotta az üzletkötő tanúvallomása. Ezzel ellentétesen nyilatkozott D L és B E (a felperes munkavállalói), akik egybehangzóan előadták, hogy a felperes nem várja be a teljes vételár befizetését, amennyiben előleget fizetnek be, vagy másik gépjárművet számíttanak be. Az előleg befizetését követően az ügyintéző – jelen esetben az üzletkötő – a gépkocsi valamennyi iratával és a gépkocsi kulcsaival is rendelkezik, és lehetősége van akár a teljes vételár megfizettetése nélkül is a gépkocsit átadni. Az egymásnak ellentmondó vallomások értékelése során az elsőfokú bíróság figyelemmel volt arra, hogy az alperesi előadást alátámasztó nyilatkozatot egyedül az üzletkötő tett, a többi felperesi munkavállaló nyilatkozata ezzel ellentétes, egymással viszont egybehangzó volt. Amennyiben az üzletkötő úgy nyilatkozott volna, hogy lehetősége volt a teljes vételár befizetését megelőzően rendelkezni a gépkocsi felett, úgy adott esetben saját magát bűncselekmény elkövetésével vádolta volna, ami eggyel növelte volna az így is 23 db gépkocsi számát, amellyel kapcsolatosan büntetőeljárás folyik ellene. Az elsőfokú bíróság a felperes munkatársainak tanúvallomását fogadta el, vagyis hogy a felperes ügyintézője a teljes vételár befizettetése nélkül is rendelkezhetett az eljárás egy pillanatában a gépkocsival és annak irataival a felperes ügyviteli rendjéből következően, így az ezzel ellentétes alperesi hivatkozás a teljes vételár befizetését alátámasztandó nem lehetett helytálló.

[16] Az elsőfokú bíróság figyelembe vette, hogy a csatolt pénztárkönyvi kimutatás adatai szerint az alperes által hivatkozott vételár-különbözet 2019. június 5-e és július 5-e között nem folyt be a felpereshez.

[17] Az elsőfokú bíróság arra a következtetésre jutott, hogy az az alperesi hivatkozás, amely szerint a teljes vételárat 2019. július 5-én megfizette, azért sem lehet alapos, mert az alperes által csatolt és a felperes által sem vitatott – a Jeep-re vonatkozó bevétjegy és tulajdonjog átruházási szerződés 2019. július 19. napján kelt. A felperesnél alkalmazott ügymenet alapján a BMW adásvételével kapcsolatos folyamat ezen mozzanattal indult. A quasi előleg beérkezését követően szabadította fel a felperes a BMW-t a készletből, helyezte forgalomba, majd adta át a vevőnek. Ebből következően a BMW-re vonatkozó adásvételi szerződés nem keletkezhetett korábban, mint a Jeep átadása. Ezt az ügymenetet támasztja alá az is, hogy a felperes ezt követő időponttal, 2019. július 23-án bocsátott ki számlát az alperes felé banki átutalás formájában július 31-i fizetési határidővel.

[18] Mindezekre figyelemmel az elsőfokú bíróság a rendelkezésére álló valamennyi nyilatkozatot, vallomást, okiratot és szakértői véleményt egymással összevetve, mérlegelve arra a következtetésre jutott, hogy az alperes nem igazolta a BMW teljes vételárának megfizetését, ezért a meg nem fizetett vételárrész megfizetésére kötelezte 2019. július 31. napjától számított késedelmi kamattal.

[19] Az ítélet ellen az alperes fellebbezett.

[20] A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, és a keresetet elutasította.

[21] A másodfokú bíróság szerint az elsőfokú bíróság a tényállást alapvetően helyesen állapította meg, azonban a bizonyítás eredményének mérlegelésénél a bizonyítékok helytelen értékelésével tévesen jutott arra a következtetésre, hogy az alperes nem tudta kétséget kizáróan bizonyítani a 9.190.000 forint vételárrész megfizetését.

[22] A Pp. 263. § (1), 279. § (1) és 265. § (1) bekezdése felhívását követően az elsőfokú bírósággal egyezően rámutatott: a bizonyítási érdekekhez fűződő eljárási szabály alapján az alperes érdeke volt annak bizonyítása, hogy a fennmaradó vételárat a felperesnek megfizette.

[23] A másodfokú bíróság a következő tényeket, adatokat, okiratokat, nyilatkozatokat, körülményeket értékelte és a bizonyítás eredményét ezek alapján mérlegelte:

[24] Az alperes következetesen állította, hogy a beszámítást követően fennmaradó 9.190.000 forintot 2019. június 5-én megfizette, bár kétségtelen, hogy a befizetésről pénztárbizonylatot, nyugtát felmutatni nem tudott. Csatolt azonban egy 2019. június 5-én kelt okiratot, amely szerint a vételár 10.990.000 forint, és az okirat tartalmazza, hogy ezen a napon befizetésre kerülő előleg összege 9.190.000 forint. Az okiraton lévő aláírásokat a szakértő hamisítottnak minősítette, azonban az okiraton szerepel a felperes céges pecsétje. Az okiraton tárgyként az szerepel, hogy „Különbözeti ÁFA-s autóhoz részbefizetés”. A felperes álláspontja szerint az adásvétel tárgyát képező autó nem volt különbözeti ÁFA-s, ennek azonban a másodfokú bíróság nem tulajdonított jelentőséget, mert az alperesnek ezzel nem kellett tisztában lennie.

[25] Az üzletkötő tanúvallomásában azt nyilatkozta, hogy a Jeep értékét beszámították, a fennmaradó vételárrészt pedig a pénztárban befizették, a kasszájánál a fizetés megtörtént, ezt követően megállapodtak abban, hogy az alperes egy későbbi időpontban érkezhessen a gépkocsiért. Az alperes élettársa határozottan állította, hogy június 5-én a pénztárban fizették be a pénzt, bár ő maga a pénzüsszeg átszámolását nem várta végig. Ezt követően visszamentek az üzletkötővel az ő íróasztalához, ahol átadott nekik egy papírt, ami pecséttel, aláírással volt ellátva, és ami igazolta a pénz befizetését.

[26] A szakvélemény a 2019. július 5. napjára dátumozott gépjármű adásvételi szerződésen az aláírásokat hamisítottak minősítette. A 2019. július 10. napjára dátumozott adásvételi szerződés írásszakértői vizsgálatára már nem kerülhetett sor, mert az üzletkötő pénzbírság ellenére nem adott írásmintát.

[27] A másodfokú bíróság szerint megállapítható, hogy a július 5. és július 10. napjára dátumozott gépjármű adásvételi szerződések tartalmuknál fogva egyezők, szerepel rajtuk a felperes céges pecsétje, valamint két alkalmazott pecsétje, az üzletkötőé és G Z-é. A jogerős ítélet utalt a szerződés 2.1., 2.4., 3.1. és 3.2. pontjára. Rögzítette, hogy a forgalmi engedélyt 2019. július 5. napján kiállították, a törzskönyvet a vevőnek postán küldték meg. A számlát a felperes 2019. július 23-án állította ki 10.990.000 forintról, a beszámított autó 1.800.000 forint vételárát a számlából nem vonták le.

[28] Az állítólagosan ki nem fizetett vételárát az alperesen egészen 2020 februárjáig nem keresték. A felperes 2020. február 3-án maga tett feljelentést, amelyben előadta, hogy 2020. január 2. napján leltárt vett fel az állományában lévő gépjárművekről. Ekkor állapította meg, hogy a leltár és a társaság nyilvántartásában foglaltakkal szemben több gépjármű ismeretlen okból nem található meg a társaság telephelyeinek az egyikén sem. A feljelentés 2020. február 19-i kiegészítésében a felperes előadta, hogy több adásvételi szerződésen az eladói részről be nem azonosítható aláírások vannak, nem zárható ki, hogy az adásvételi szerződések aláírásakor a gépjárművek iránt érdeklődő potenciális vevőket tévedésbe ejtették, hiszen olyan iratot adtak át részükre, amely a vevő számára azt a látszatot keltette, a társaság részéről képviseleti joggal rendelkező személytől származó aláírást tartalmazna.

[29] Az alperes élettársa a büntetőeljárás során tanúként előadta, hogy az adásvételt követően saját részére is kívánt egy személygépkocsit vásárolni, 2019. augusztus 26. napján a felperesnél előlegként 4.800.000 forintot készpénzben befizetett, erről ugyanolyan okiratot kapott, mint a másik BMW-nél a 2019. június 5. napján kelt okirat, illetve előadta és okirattal (átutalási megbízással) igazolta, hogy a különbözeti összeget, 7.800.000 forintot az üzletkötő kérésére 2019. szeptember 17-én az ő magánbankszámlájára átutalta.

[30] Mindezeket a másodfokú bíróság akként értékelte, hogy kizárható, hogy az alperes a vételárát nem egyenlítette ki, ennek ellenére a gépkocsit birtokba vehette, a forgalmi engedélyt és a törzskönyvet megkapta, és a gépkocsit kb. fél évig háborítatlanul használhatta. Mindebből arra a következtetésre jutott, hogy az alperes a fennmaradó vételárát a felperes üzlethelyiségében, a felperes képviseletében eljáró valamely alkalmazottnak kifizette. Az lehetséges, hogy a kifizetett összeg a felperes vagyonába ténylegesen nem folyt be, ezért azonban az alperes felelőssé nem tehető. Ezen alapult az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatása és a kereset elutasítása.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

[31] A felperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet hatályon kívül helyezése mellett elsődlegesen a másodfokú bíróságot kérte új eljárás lefolytatására utasítani, másodlagosan, a jogszabályoknak megfelelő elsőfokú ítéletnek a per főtárgya tekintetében történő helybenhagyását, a perköltség tekintetében pedig a megváltoztatását kérte, és az alperes kötelezését mindösszesen 1.972.160 forint perköltség megfizetésére és a felperesnek 137.560 forint+áfa megfizetésére kötelezése mellőzését, harmadlagosan az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte.

[32] Megsértett jogszabályi rendelkezésként a Pp. 263. § (1) és 279. § (1) bekezdését, 265. §-át, a Ptk. 6:137-6:138., 6:215. §-át jelölte meg.

[33] Előadta, hogy az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg. A felek közötti vita a 9.190.000 forint vételárrész megfizetése tekintetében állt fenn. A feleknek részben azonos tartalmú, bár eltérő keltezésű szerződések álltak rendelkezésükre, amelyeket illetően közös volt, hogy azokat a felperes nem – és mint utóbb kiderült, az alperes sem – írta alá. Az értékesítőként eljáró személy ellen büntetőeljárás van folyamatban, mivel a vád szerint a felperestől gépjárműveket sikkasztott el, bár a perbeli gépkocsi a büntetőügyben nem érintett.

[34] Az elsőfokú bíróság a bizonyítási eljárást helyesen és kimerítően folytatta le, a beszerzett bizonyítékok okszerű értékelése és a tények helyes jogi minősítése útján hozta meg az alperest marasztaló ítéletet. A másodfokú bíróság a beszerzett bizonyítékokat az elsőfokú bíróságtól eltérő módon, a felperes szerint okszerűtlenül és iratellenesen értékelte, a másodfokú bíróság bizonyítékértékelési tevékenységét kirívóan okszerűtlennek minősítette, ami az ügy érdemére kihatott.

[35] Az eljárás során azt kellett bizonyítani, hogy az alperes megfizette a perben követelt vételárrészt a felperesnek. Ezt a másodfokú bíróság az alperes személyes előadása, az alperes élettársának és a büntetőeljárás alatt álló üzletkötőnek a vallomása alapján fogadta el, mivel kézzelfogható okirati bizonyíték nem merült fel a perben. Figyelembe vette azt a szerződéses okiratot is, amelyről szakértő állapította meg, hogy azon minden aláírás hamis. Nem tulajdonított viszont jelentőséget annak, hogy a felperes saját nyilvántartásaival igazolta, hogy nem folyt be hozzá a pénz, továbbá hogy a felperesi pénztáros és pénzügyi munkatársak egyhangúan vallották, hogy az alperestől nem folyt be pénz.

[36] A jogerős ítélet többször hivatkozott a Pp. 279. § (1) bekezdésére. Mivel a felek között ténykérdésben volt vita (megfizette-e az alperes a teljes vételárat vagy sem) a bizonyítékértékelési tevékenységnek alapvető jelentősége volt. A bizonyítékok felülmérlegelése a Kúria részéről sem kerülhető el. Ezzel összefüggésben hivatkozott a Kúria Gfv.30.230/2022/6. számú határozatára. Felperesi álláspont szerint a jogerős ítélet nyilvánvalóan okszerűtlen és iratellenes következtetéseket tartalmaz, amelyek kihatottak arra, hogy a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság helyes mérlegelést tartalmazó ítéletét megváltoztassa.

[37] A másodfokú bíróság szerint is az alperes volt köteles bizonyítani a vételár megfizetésének tényét. Az alperes saját előadásán túl a másodfokú bíróság szerint ezt az alperes élettársa és az üzletkötő tanúvallomása, továbbá a szerződéses okirat támasztotta alá. A másodfokú ítéletből az „ellene” szóló bizonyítékokat érdemben fel sem tüntette, és azok értékelését nem végezte el. Emiatt egyértelműen sérült a Pp. 279. § (1) bekezdésének „a bizonyítékoknak és egyéb peradatoknak az egybevetése, egyenként és összességében történő értékelése” követelménye.

[38] Az alperes élettársa előadása szerint többek között ő biztosította a pénzt az alperes gépjárművásárlásához. Vallomása több bizonyított ténnyel is ellentétben állónak mutatkozik, így V A előadásával, aki az érintett időszakban a pénztárban ült, és aki egyáltalán nem emlékezett szokatlanul alacsony címletű pénzre, noha ez valóban ritka lehetett a praxisában. Ez a körülmény, az alperessel fennálló kapcsolata, és ezért feltehető közvetlen anyagi érdekeltsége miatt az ő vallomását a többi tanúnál súlyozottan alacsonyabban lehetett volna figyelembe venni. Az alperes élettársának azt a nyilatkozatát is kiemelte a másodfokú ítélet, amely szerint „Ezt követően visszamentek T Z az ő íróasztalához, ahol átadott nekik egy papírt, ami pecséttel, aláírással volt ellátva, és ami igazolta a pénz befizetését.” Ez a papír soha nem került elő, és a felperes végig vitatta, hogy befizetés hiányában nem is készülhetett.

[39] Az üzletkötő büntetőeljárás hatálya alatt áll. Vallomást nem is akart erre figyelemmel tenni. Az ügyletre konkrétan kevésbé emlékezett, és leginkább általános kijelentéseket tett, teljesen ellentétesen nyilatkozott a bíróság és a felperes kérdéseire. Szavahihetőségéhez már csak ezért is nyomatékos kétség fér. Nem volt világos egyébként a két tanú kapcsolata sem. A

másodfokú bíróság jelentőséget tulajdonított annak, hogy az alperes élettársa korábban egy másik ügylet kapcsán közvetlenül az üzletkötő magánszámlájára utalt vételárrészt. A másodfokú bíróság elmulasztotta figyelembe venni azt a fontos tény, hogy az üzletkötő által kezelt ügyek nem a szabályos rend szerint zajlottak, erről pedig az alperes élettársának és így közvetetten az alperesnek tudomása is lehetett. Az üzletkötő vallomásának az értékelése során azt is figyelembe kellett volna venni, hogy az ellene a vallomása megtételekor még nyomozati szakban folyamatban lévő büntetőeljárásban nem volt lezárva azon gépjárművek köre, amelyek érintettek lehetnek, így neki elemi érdeke volt, hogy azoknál az autóknál, amelyek nem érintettek, azt a látszatot keltse, hogy minden rendben történt.

[40] A szerződéses okiratnak is jelentőséget tulajdonított a másodfokú bíróság, hiszen rögzítette, hogy a 3.1. pont szerint az eladó a gépjárművet azon a munkanapon adja a vevő birtokába, amikor a vevő a vételár teljes összegét megfizette. A másodfokú bíróság felületesen kezelte a nagy terjedelmű peranyagot, és figyelmen kívül hagyta, hogy a hivatkozott (2019. július 5-i) okiraton valamennyi fél aláírása hamis.

[41] A jogerős ítélet rögzíti, hogy a 2019. július 10-i adásvételi szerződés írásszakértői vizsgálatára már nem kerülhetett sor, mert az üzletkötő nem adott írásmintát. Ezt a megállapítást a felperes iratellenesnek minősítette, és álláspontja szerint az egész bizonyítási eljárás félreértését igazolja. A felperes állította, hogy a 2019. július 10-i szerződésen az aláírások hamisak. Ezt az alperes a sajátja tekintetében elismerte az ellenkérelemben, amikor előadta, hogy e szerződésen nem az ő aláírása látható, ő akkor már külföldön volt, és a szerződést ténylegesen 2019. július 5-én kötötték meg. A szakértői vizsgálat nem azért korlátozódott a 2019. július 5-i szerződésre, mert az üzletkötő megtagadta az írásminta adását, hanem azért, mert e tekintetben állt fenn vita a felek között. A 2019. július 10-i okiraton tehát a felek egyező előadása szerint nem az alperes aláírása szerepel. A szakértő a 2019. július 5-i, alperes által csatolt okiratot vizsgálta, és arról állapította meg, hogy azon sem az alperes, sem a felperes aláírása nem látható, mindkét aláírás hamisítvány. Az üzletkötő aláírását valóban nem tudta vizsgálni a szakértő. De ezzel kizárólag annyi hátrányt okozott, hogy csak azt lehet kijelenteni teljes bizonyossággal, hogy nem cégjegyzésre jogosulttól származott az okiraton lévő aláírás, és nem állapítható meg teljes bizonyossággal, hogy az esetleg az üzletkötő hamisítványa lenne.

[42] Nem állapítható meg tehát, hogy a felek a fizetési feltételek körében pontosan miben állapodtak meg, legalábbis a szerződéses okiratok alapján bizonyosan nem. A másodfokú bíróság a bizonyítékokat nem a maguk összességében értékelte, hanem egyes bizonyítékokat kiragadott, és azokat értékelte, más bizonyítékokat egyáltalán nem vett figyelembe. A másodfokú bíróság lényegében csak azokat a bizonyítékokat elemezte bővebben, amelyek az alperes védekezését támasztották alá. Nem, illetve tévesen értékelte D L, V A és B E egybehangzó vallomásait, a felperes nyilvántartásait, az üzletkötő helyenként önmagával is ellentétes vallomását, a Jeep beszámítását, az írásszakértői véleményt.

[43] Alapvető jelentőségű lett volna a felperes pénztárosának és pénzügyi munkatársainak a vallomása, az üzletkötő ugyanis belebonyolódott abba, hogy pontosan kinek mi a feladata a felperesi cégnél, és láthatóan a saját szerepét illetően is tévedésben volt. V A kifejezetten nem emlékezett arra, hogy az alperes neki fizetést teljesített volna a pénztárban, így arra az alperes által hivatkozott atipikus esetre sem, hogy kiscímletű fizetés történt. A felperes pénzügyi területen dolgozó munkavállalói, D L és B E tanúk megerősítették, hogy a keresetlevélben vázolt folyamat szokás- és életszerű volt: egybehangzóan előadták, hogy a felperes nem várja be a teljes vételár befizetését, amennyiben előlegbefizetés vagy másik gépjármű beszámítása történt, mivel ebben az esetben nem tudná a felperes kivenni a gépkocsit a készletfinanszírozásból, és az átíratást sem tudná megkezdeni annak érdekében, hogy a teljes vételár kifizetésével egyidejűleg a gépkocsit a vevőnek átadhassa. A másodfokú bíróság

ezeket a körülményeket egyáltalán nem vizsgálta. Nem tulajdonított jelentőséget annak sem, hogy a felperes okirattal igazolta, hogy a szóba jöhető napokon nem folyt be hozzá az állított összeg.

[44] Az üzletkötő kihallgatása a 21. sorszámú jegyzőkönyv szerint történt. Ebben felperesi kérdésre úgy nyilatkozott, hogy a pénz átadását sem látta. Arra sem tudott nyilatkozni, hogy jelen esetben készpénzt vagy bankkártyát használt-e az alperes, viszont az igazolást a befizetés megtörténtéről a pénzügyi osztálytól „kapjuk meg”. Tehát ha az üzletkötő úgy is gondolta, hogy a kifizetés megtörtént, akkor erről csak közvetett információi lehettek. Erre jogerős ítéletet alapítani a Pp. 279. § (1) bekezdése sérelme nélkül nem lehet.

[45] Az alperes állítása az volt, hogy 2019. július 5-én fizette meg a beszámítani kívánt Jeep vételárán kívüli vételárrészt. Az okiratokból megállapíthatóan a beszámítás 2019. július 19. napján történt. Az elsőfokú bíróság helyesen ismerte fel ennek jelentőségét. Ha a teljes vételárát 2019. július 5-én megfizették, azért sem történhetett meg, mert az alperes által csatolt és a felperes által sem vitatott, a beszámított gépkocsira vonatkozó bevétjegy és tulajdonjog átruházási szerződés 2019. július 19-én kelt. A quasi előleg beérkezését követően szabadította fel a felperes a BMW-t a készletből, helyezte forgalomba, majd adta át a vevőnek. Ebből következően a BMW-re vonatkozó adásvételi szerződés nem keletkezhetett korábban, mint a Jeep átadása. Ezt az ügymenetet támasztja alá az is, hogy a felperes ezt követő időponttal, 2019. július 23-án bocsátott ki számlát az alperes felé banki átutalás formájában július 31-i fizetési határidővel.

[46] Mindebből az következik, hogy az alperes 2019. július 5-én nem is tudhatta, hogy 9.190.000 forint lesz a hátralékos vételár, így azt be sem fizethette, hiszen csak hetekkel később készült el a Jeep-re vonatkozó 1.800.000 forint vételárú szerződés. Ezt a logikai műveletet a másodfokú bíróság nem végezte el.

[47] A felek jogviszonyának megállapítása szempontjából kizárólag a 2019. július 5. napjára keltezett és az alperes birtokában lévő szerződésnek lehetett jelentősége. A szerződésről az írásszakértő kategorikusan megállapította, hogy azon mind a felperes, mind az alperes aláírása hamisítvány. Azok polgári jogi értelemben nem létező szerződésnek minősülnek, így 3.1. és 3.2. pontjai nem alkalmasak joghatás kiváltására. A másodfokú bíróság ezzel ellentétes megállapításai szükségszerűen iratellenesek és egyúttal jogsértők. A hivatkozott okiratokon lévő aláírást – az általa csatolt szerződéshez hasonlóan – az alperes magáénak állította. Ez a nyilatkozata utóbb szakértő útján megdőlt, így pedig végső soron az alperes szavahihetősége is csorbát szenvedett.

[48] A perben különös figyelmet kapott a „Különbözeti ÁFA-s autóhoz részbefizetés” című, 2019. július 5-én kelt okirat, amelyen ugyancsak hamisnak bizonyultak az aláírások. Az okiraton látható volt bélyegzőlenyomat, aminek kapcsán egyik félnek sem volt releváns tényállítása, de a bélyegzőlenyomat nem teszi hitelessé és nem igazol semmilyen befizetést. Ugyanaz az ismeretlen, aki a felek aláírását ráhamisította az okiratokra, akár bélyegzőt is készíthetett és nyomhatott az iratra, vagy eltulajdoníthatott volna bélyegzőt a felperesi autószalonból. Az elsőfokú ítélet tartalmazta, hogy az alperes neve mellett szereplő aláírás nem az alperes kezétől származik, A P, B P, D L és K A M neve mellett szereplő névaláírások sem ezen személyek kezétől származtak. A szakvélemény szerint az alperes neve mellett szereplő névaláírások feltételezhetően előzetes gyakorlással készített szabadkézi aláírás hamisítások. Mindezzel szemben áll, hogy V A pénztáros előadása szerint a készpénzes befizetésről bevételi pénztárbizonylatot kellett volna kiállítani.

[49] A felperes álláspontja szerint a per főtárgya tekintetében az elsőfokú bíróság helyesen ítélte meg a keresetet, a bizonyítékokat okszerűen értékelte, megalapozott, a jogszabályoknak mindenben megfelelő ítéletet hozott, míg a másodfokú bíróság a szabad bizonyítás elvének sérelmével a Pp. 279. § (1) és 265. § (1) bekezdése megsértésével döntött.

[50] A felperes maga is fellebbezett a perköltség tárgyában. Azt a másodfokú bíróság érdemben nem vizsgálta, mert döntése folytán a felperesnek nem járt perköltség. Így a ki nem merített fellebbezési kérelmekre és a Pp. 423. § (2) bekezdésére figyelemmel a Kúriának nincs jogszabályi lehetősége arra, hogy a jogerős határozat hatályon kívül helyezése esetén a jogszabályoknak megfelelő határozatot hozzon. Ezért, ha a per főtárgya tekintetében az elsőfokú bíróság ítélete helyes, a másodfokú határozatot hatályon kívül helyezné, úgy a másodfokú bíróságot lássa el részletes utasítással arra nézve, hogy a megismételt másodfokú eljárásban határozzon a perköltség tárgyában előterjesztett felperesi fellebbezésről.

[51] A másodfokú bíróságnak annyiban kellett volna megváltoztatnia az elsőfokú ítéletet, hogy a pernyertesség aránya a felperes javára 100%, és ehhez képest kell a perköltséget megállapítani. Az elsőfokú bíróság itt a Pp. 83. § (3) bekezdése sérelmével járt el, továbbá az áfát nem adta hozzá az elsőfokú bíróság a felperesi perköltséghez.

[52] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában fenntartását kérte.

[53] Álláspontja szerint – szemben a felperes előadásával – az elsőfokú bíróság bizonyíték értékelése volt okszerűtlen és iratellenes, sőt életszerűtlen. A piaci gyakorlat és a tanúk egyöntetű nyilatkozata alapján kizárt, hogy egy gépjárművet bármely vevő anélkül hozzon el a telephelyről, hogy a vételárat megfizette volna. A másodfokú bíróság helyesen jutott arra következtetésre, hogy az alperes bizonyította a beszámítást követően fennmaradó 9.190.000 forint 2019. június 5-i megfizetését.

[54] A felperes hivatkozott arra, hogy nyilvántartása nem tartalmazta az alperesi befizetést. A felperesi nyilvántartás a Jeep beszámítását sem tartalmazta. A 2019. július 23-án kiállított számla semmilyen utalást nem tartalmaz a beszámításra, a vételár teljes összegét feltünteti. Hivatkozott arra, hogy ezt a számlát a felperes át sem adta a részére.

[55] Az alperes álláspontja szerint igazolta, hogy a vételárat a felperesi telephelyen az általa hivatkozott időpontban, 2029. (helyesen 2019.) június 5-én megfizette. Lehetséges, hogy ez az összeg a felpereshez nem folyt be, de ezért az alperes nem tehető felelőssé. Tanúvallomások és a 2019. június 5-én kelt „Különbözeti ÁFA-s autóhoz részbefizetés” megnevezésű okirat igazolja, hogy a vételár teljes megfizetése 2019. június 5-én megtörtént, amit követett 2019. július 5. napján az adásvételi szerződés aláírása. A Jeep beszámítása már 2019 májusában megtörtént.

[56] Az a tény, hogy a hivatkozott okiratokon szereplő aláírások hamisak, alperes terhére nem róható. Ismerte az üzletkötő ellen folyamatban lévő büntetőeljárást, feltehetőleg a vádemeléssel érintett bűncselekmények elkövetését kívánta eltérő dátumú, hamis okiratok elkészítésével leplezni. Nem zárható ki, hogy az adásvételi szerződések aláírásakor a gépjárművek iránt érdeklődő potenciális vevőket tévedésbe ejtették, hiszen olyan iratot adtak át részükre, amely a vevő számára azt a látszatot keltette, hogy a felperes részéről képviselői joggal rendelkező személytől származó aláírást tartalmaznak.

[57] A Ptk. 6:18. §-ára is figyelemmel az alperes a körülményekből alapos okkal hihette, hogy az üzletkötő a felperes képviselőjeként járt el.

A Kúria döntése és jogi indokai

[58] A felülvizsgálati kérelem a következők szerint alapos.

[59] A Pp. 406. § (1) bekezdése értelmében a jogerős ítélet felülvizsgálatát az ügy érdemére kiható jogszabálysértésre, illetve a Kúria közzétett határozatától jogkérdésben való eltérésre hivatkozással lehet kérni. A felülvizsgálat rendkívüli perorvoslati jellegéből következik, hogy a Kúria kizárólag a felülvizsgálati kérelmet előterjesztő fél által megjelölt, tartalmában is kifejtett anyagi és eljárásjogi jogszabálysértéseket vizsgálhatja. A felülbírálat tartalmi és perjogi kereteit a felülvizsgálati kérelem határozza meg [Pp. 413. § (1) bekezdés b), c) pont].

[60] Az alperes a felülvizsgálati ellenkérelmétől külön iratban a felülvizsgálati kérelem visszautasítandó voltáról nyilatkozott, mert a felperes az anyagi jogszabálysértést indokolással nem látta el.

[61] A Kúria a felülvizsgálati kérelem tartalmi követelményeit hivatalból vizsgálja, és jelen esetben megállapította, hogy a felperes alapvetően eljárási szabálysértésre hivatkozott, amit részletesen megindokolt. Az anyagi jogszabálysértést illetően visszautalt az eljárási szabálysértésre, és bár tömören, de megindokolta, hogy a bizonyíték értékelési tevékenység megfelelő elvégzése esetén arra a következtetésre kellett volna jutni, hogy a felperesnek jár a követelt összeg. A felülvizsgálati kérelem tartalmi hiányosság miatt nem volt visszautasítandó.

[62] A Kúria az iratok áttanulmányozása alapján megállapította, hogy az elsőfokú bíróság a lefolytatott bizonyítási eljárás keretében rendelkezésére álló bizonyítási anyag (iratok, tanúvallomások, szakértői vélemény) részletes, alapos és körültekintő értékelését végezte el. Egyenként megvizsgálta egyrészt a felperes, másrészt az alperes álláspontját alátámasztó bizonyítékokat, és ennek eredményeként alakította ki az álláspontját. A másodfokú bíróság – anélkül, hogy az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást érintette volna, azt kiegészítette volna, megállapítva a vételár alperesi megfizetését – három bizonyítékra alapozva (2019. június 5-i okirat, ami a vételárat és a befizetésre kerülő előleg összegét tartalmazta, az üzletkötő és az alperes élettársának tanúvallomása) az elsőfokú bíróság döntését felülmérlegelte.

[63] A 2019. június 5-i irat és a július 5-i szerződés tekintetében jelentőséget tulajdonított annak, hogy azokon a felperes cégbélyegzője szerepel, és ezzel tekintette alátámasztottnak a két tanú vallomását, amelyek a vételár megfizetéséről szóltak.

[64] Megállapította ugyanakkor, hogy az alperes által hivatkozott 2019. július 5-i adásvételi szerződésen lévő aláírások zöme hamis. Bár az alperes az aláírást a magáénak ismerte el, az írásszakértői vélemény szerint nem az alperestől származott. Erre a szakértői megállapításra az alperes érdemben nem nyilatkozott. Jelentős volt viszont, hogy ő maga adta elő, hogy az aláírásakor a másik három aláírás már szerepelt az iraton. Ezzel maga döntötte meg a 2019. július 5-i adásvételi szerződés teljes bizonyító erejét [Pp. 325. § (1) bekezdés b) pont], illetve annak teljes bizonyító erejű magánokirati jellege azáltal is megdőlt, hogy a felperes cégbélyegzője melletti aláírás az írásszakértői vélemény szerint nem az alperes cégjegyzésére jogosult személytől származott [Pp. 325. § (1) bekezdés d) pont]. Ezekre az okiratokra tehát az alperes előadását megalapozó bizonyítékként nem lehetett hivatkozni. Az okirat felperestől származását önmagában a cégbélyegző nem igazolja.

[65] A vételár megfizetésére az alperes előadásán és élettársa tanúvallomásán kívül egyéb adat nincs. Még az üzletkötő is akként nyilatkozott, hogy az alperes részéről pénzáradást nem látott, és a befizetés megtörténtéről az igazolást a pénzügyi osztálytól kapja meg (21. sorszámú jegyzőkönyv 8. oldal). Ilyen igazolás a per során nem került elő, ennek a következő bekezdésben szereplő irat nem felel meg.

[66] Az alperes a befizetést igazoló okiratként hivatkozott a 2019. június 5-i keltezéssel ellátott „Különbözeti ÁFA-s autóhoz részbefizetés” című iratra, ami nyilvánvalóan nem befizetési pénztárbizonylat, és amiről az írásszakértő azt a megállapítást tette, hogy azon az alperes névaláírása nagy valószínűséggel nem az alperestől származott, és a felperes cégbélyegzője melletti aláírás sem a felperes cégjegyzésére jogosult személytől származott.

[67] Az alperes élettársa az üzletkötő előadását nem erősítő nyilatkozatot tett. Eszerint nem a pénztártól kaptak befizetési igazolást, hanem mire befizetés után visszatértek az üzletkötőhöz, már nála volt egy papír pecséttel, aláírással, és ez igazolta a befizetést (21. sorszámú jegyzőkönyv 10. oldal). Rendőrségi kihallgatása során 2020. február 7-én viszont azt adta elő, hogy az alperes az üzletkötőnek adta át vételárat készpénzben.

[68] A Kúria egyetértve az elsőfokú bíróság bizonyítékértékelési tevékenységével [Pp. 279. § (1) bekezdés] arra a következtetésre jutott, hogy az alperes az ítéleti bizonyossághoz szükséges mértékben nem tudta bizonyítani a 9.190.000 forint vételárrész megfizetését. A jogerős ítélet okszerűtlen mérlegelés alapján téves döntést tartalmazott anyagi jogi szempontból is, nem állapítható meg ugyanis, hogy az alperes eleget tett a Ptk. 6:215. § (1) bekezdése szerinti vételárfizetési kötelezettségének. Ezért a Kúria a jogerős ítéletet a per főtárgya tekintetében hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta [Pp. 424. § (3) bekezdés].

[69] E döntésből eredően vizsgálni kellett a perköltségről szóló rendelkezést is. A felperes keresete – a fizetési meghagyásos eljárást követően – már 9.190.000 forint megtérítésére irányult, így a peres eljárásban – szemben az elsőfokú bíróság álláspontjával – nem minősült részlegesen sem pervesztesnek. Erre tekintettel a Kúria a teljes pernyertességnek megfelelően a felperes elsőfokú eljárási költségét megállapította, ami állt (ügyvédi munkadíjból, illetékből, előlegezett szakértői és tanúdíjból), és megállapította a fellebbezési eljárási költségét (ügyvédi munkadíj), és eredményes felülvizsgálati kérelme folytán a felülvizsgálati eljárási költségét (ügyvédi munkadíj, felülvizsgálati eljárási illeték) [Pp. 83. § (1), 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 2. § (1) bekezdés, az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 42. § (1), 50. § (1) bekezdés]

[70] Az ítélet ellen a Pp. 407. § (1) bekezdés *d)* pontja szerint nincs helye felülvizsgálatnak.

Az alkalmazott jogszabályok és az alkalmazott joggyakorlat

[71] Pp. 279. § (1) bekezdés

[72] Ptk. 6:215. § (1) bekezdése

A döntés elvi tartalma

[73] Az elsőfokú bíróság bizonyítékértékelési tevékenységével arra a következtetésre jutott, hogy az alperes az ítéleti bizonyossághoz szükséges mértékben nem tudta bizonyítani a vételár általa történt megfizetését. A jogerős ítélet okszerűtlen felülmérlegelés alapján téves döntéssel állapította meg vételárfizetési kötelezettség az alperes általi teljesítését.

Budapest, 2025. június 25.

Dr. Döme Attila s.k. a tanács elnöke Dr. Madarász Anna s.k. előadó bíró Dr. Farkas Antónia s.k. bíró Dr. Simonné dr. Gombos Katalin s.k. bíró Dr. Tibold Ágnes s.k. bíró

A kiadmány hitelül:

tisztviselő